

HOVEDBUDSKAP

- En overveiende andel av tredje- og fjerdeårsstudenter ved integrert master i odontologi ønsker mer informasjon om utveksling i studietiden.
- Mange studenter mener at utveksling er spennende og sosialt berikende, mens andre mener at de kan gå glipp av læring
- Lærerne ved klinikkene ved instituttet etterlyser strukturerte tilbakemeldinger fra utreisende studenter og tydelige retningslinjer for opplæring av innreisende studenter.
- Informasjonsarbeidet blant studenter og lærere må styrkes.

FORFATTERE

Anne Nordrehaug Åstrøm, professor. Institutt for klinisk odontologi, Det medisinske fakultet, Universitetet i Bergen

Christine Kronenberger, studiekoordinator. Institutt for klinisk odontologi, Det medisinske fakultet, Universitetet i Bergen

Korresponderende forfatter: Anne Nordrehaug Åstrøm; e-post: anne.aastrøm@iuh.no

Akseptert for publisering 13.06.2022

Artikkelen er fagfellevurdert.

Åstrøm AN, Kronenberger C. Studentmobilitet –presentasjon av en studie blant studenter og lærere ved institutt for klinisk odontologi, Universitetet i Bergen. *Nor Tannlegeforen Tid.* 2022; 132: 708-13.

Norsk MeSH: Internasjonal utveksling; Studenter; Undervisning

Artikkelen er basert på et pilotprosjekt for å øke internasjonal utveksling blant odontologistudenter ved Institutt for klinisk odontologi, Universitetet i Bergen

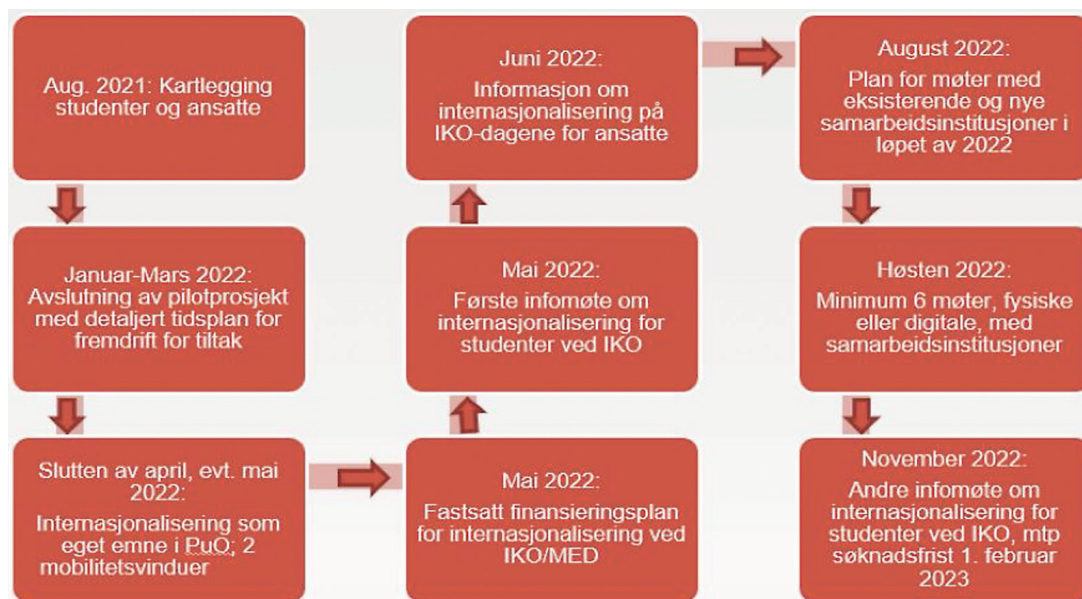
Studentmobilitet

Presentasjon av en studie blant studenter og lærere ved institutt for klinisk odontologi, Universitetet i Bergen

Anne Nordrehaug Åstrøm og Christine Kronenberger

Ifølge Melding til Stortinget nr. 7 (2020–2021) går regjeringen inn for å heve kvaliteten i høyere utdanning og forskning. Internasjonal studentmobilitet er vesentlig for å nå dette målet. For å støtte opp om Melding til Stortinget startet studieavdelingen ved UiB et pilotprosjekt i 2020 for å øke studentmobiliteten i studieprogram med tradisjonelt lave utvekslingstall. Institutt for klinisk odontologi fikk invitasjon om å delta i prosjektet. Som en del av pilotprosjektet ble det høsten 2021 gjennomført en selvadministrert spørreskjemaundersøkelse om studentutveksling blant tredjeårs- og fjerdeårsstudenter ved integrert master i odontologi samt en intervjuundersøkelse blant kliniske lærere. Resultatene viste at de fleste odontologistudentene hadde mottatt lite informasjon om studentutveksling og hadde i liten grad bestemt seg for å gjennomføre en utvekslingsperiode i løpet av studietiden. Studentene var usikre når det gjaldt de normative forventninger blant medstudenter og lærere, men hadde både positive og negative tanker om et fremtidig utvekslingsopphold. Alle studentene ønsket mere informasjon om temaet. Lærerne medga at de visste for lite om reglene for studentutveksling og savnet tydelige læringsmål knyttet til aktiviteten. Det er behov for å styrke informasjon om- og skape positive holdninger til internasjonal utveksling. Studenter og lærere bør involveres når tiltak for å promotere utveksling blant odontologistudenter ved UiB iverksettes.

Internasjonalt samarbeid ved Universitetet i Bergen har tradisjon tilbake til 1946 da universitetet ble etablert. Ved Institutt for klinisk odontologi, IKO, har man hatt internasjonal studentutveksling for odontologistudenter og bachelorstudenter i tannpleie siden tidlig på 1990 tallet (1). Som et ledd i internasjonaliseringsarbeidet har IKO signert avtaler om gjensidig studentutveksling med flere odon-

Figur 1. Oversikt over aktuelle tiltak for øket studentmobilitet i perioden 2021-2022 ved Institutt for klinisk odontologi, Det medisinske fakultet, Universitetet i Bergen.

PuO = Programutvalg for odontologiske fag, Det medisinske fakultets (MED) programstyre for de studieprogram som tilbys ved IKO. Sammensetningen representerer de undervisningsansvarlige instituttene involvert i de odontologiske studieprogrammene og har også 2-3 studentrepresentanter.

tologiske utdanningsinstitusjoner basert på ERASMUS pluss- programmet og bilaterale avtaler. Av ca. 50 tannlegestudenter og 30 tannpleierstudenter har henholdsvis fem og tre studenter tradisjonelt dradd på utveksling hvert år.

Et utvekslingsopphold har stor betydning for studenters personlige og faglige utvikling, og studieoppholdet skal være fullverdig med at man tilbringer studietiden hjemme (2). Ved å reise ut får studentene anledning til å se og behandle odontologiske tilstander de ikke får erfaring med hjemme, i tillegg til å få innblikk i hvordan odontologiske behandlingsregimer og strategier utføres i landet de reiser til. Til tross for den positive betydningen av et utvekslingsopphold, har antallet studenter som har benyttet seg av utvekslingstilbudet hittil vært lavt (3). De fleste studentene velger altså å gjennomføre hele utdanningen hjemme. Mange kliniske lærere har vært skeptiske til å promotere utveksling og det har kun vært studenter med god studieprogresjon som har fått innvilget sine søknader. Det jobbes nå kontinuerlig med å øke antall utvekslingsstudenter på IKO, blant annet gjennom å etablere nye avtaler med odontologiske institusjoner i engelskspråklige og ikke-engelskspråklige land, samt innføre internasjonisering som eget emne i forbindelse med ny studieplan for integrert master i odontologi.

I Melding til Stortinget nr. 7 (2020-2021) 'En verden full av muligheter' (4), vedtatt 25 mars 2021, pekes det på at det å heve kvaliteten i høyere utdanning og forskning er et av regjeringens viktigste prosjekt. Internasjonal studentmobilitet er vesentlig for å nå dette målet. Fokuset ligger på ut-mobilitet, og det heter videre at «Det overordnede målet er å bidra til en kulturendring i universitets- og høyskolesek-

toren slik at internasjonal mobilitet blir en integrert del av alle studieprogrammer og slik at det blir mulig å nå regjeringens mål om at halvparten av de som avlegger en grad i norsk høyere utdanning skal ha et studieopphold i utlandet». Utvekslingsopphold skal altså være hovedregelen når studenten godkjenner sin utdanningsplan, og det skal kreves en aktiv avmelding av de studentene som velger å ikke dra ut. Alle studieprogram skal ha tydelige mobilitetsvindu definert som 'en periode på en til to semester fastlagt i studieplanen for internasjonal studentmobilitet'. Det skal synliggjøres hva som er forventet læringsutbytte for utvekslingsoppholdet (5).

For å støtte opp om Melding til Stortinget nr. 7, startet studieavdelingen, SA, ved UiB et pilotprosjekt i 2020 med målsetting om å øke studentmobiliteten i studieprogram med tradisjonelt lave utvekslingstall, stort innslag av spesialisering og obligatoriske emner og mindre innslag av frie studiepoeng. Institutt for klinisk odontologi ved studiekoordinator og faglig koordinator for internasjonisering fikk invitasjon til å delta i pilotprosjektet. I første fase av pilotprosjektet ble visjoner, målsettinger og aktuelle tiltak med hensyn til øket studentmobilitet identifisert (Figur 1).

Aktuelle tiltak for øket studentutveksling forutsetter kunnskap om de fordeler og ulemper som knytter seg til utveksling i studietiden, slik studenter og lærere selv ser det. I denne artikkelen presenteres resultatene fra en kartlegging av studenters og læreres oppfatninger om utvekslingsopphold i studietiden gjennomført ved hjelp av spørreskjemaundersøkelse blant tredje- og fjerdeårsstudenter i odontologi samt en intervjuundersøkelse blant kliniske lærere. Målsettingen med undersøkelsen var å kartlegge studenters og læ-

rerer erfaring med utveksling samt identifisere barrierer og eventuelle underlettende faktorer knyttet til denne aktiviteten.

Materiale og metode

Høsten 2021 ble det gjennomført en selvadministrert spørreskjemaundersøkelse blant 47 studenter på tredje studieåret og 43 studenter på fjerde studieåret ved integrert master i odontologi. Svarprosenten var henholdsvis 89 % og 96 %. Spørreskjemaet til studentene ble utlevert i papirformat og bestod av 13 strukturerte spørsmål med faste svaralternativer. Studentene fikk disponere 10-15 minutter av en forelesning til å svare på spørreskjemaet. Undersøkelsen var anonym (dvs. uten direkte personidentifiserbare spørsmål) og ble gjennomført som et kvalitetssikringsprosjekt ved IKO. Informert samtykke til deltakelse ble gitt ved at studentene signerte et informasjonsbrev om undersøkelsen og fullførte undersøkelsen. I tillegg til spørreskjema undersøkelsen, ble det utført en intervjuundersøkelse blant seks kliniske lærere. Intervjuet med kliniske lærere ble administrert av faglig koordinator for internasjonallisering og studiekoordinator ved IKO. Intervjuet ble gjennomført på IKO i arbeidstiden og bestod av åpne spørsmål til respondenterne. Hvert intervju varte i ca. 20 minutter.

Resultater fra spørreskjemaundersøkelse blant studenter

Tabell 1 viser prosentandelen studenter som bekrefter å ha mottatt informasjon om studentutveksling og hvilke kilder de hadde mottatt informasjon fra. Som vist svarte de fleste studentene at de hadde mottatt litt informasjon om studentutveksling. Prosentandelene var henholdsvis 72 % blant tredjeårs-studenter og 64 % blant fjerdeårs-studenter. Over halvparten av studentene på tredje og fjerde året bekreftet at de hadde fått muntlig informasjon om utveksling fra studiekoordinator. Nesten alle studentene svarte ja på spørsmålet om de ønsket mer informasjon om utveksling.

Tabell 2 viser at en større prosentandel av studentene på tredje året enn på fjerde året bekreftet at de var motivert til å gjennomføre et studieopphold i utlandet i løpet av studietiden. Et lavere antall på begge kull bekreftet at de hadde bestemt seg for å gjennomføre et slikt opphold, henholdsvis 26 % av tredjeårs- og 19 % av fjerdeårs-studentene.

Studentene ble spurt om de trodde at lærerne og studiekameratene mente at de skulle ta et utvekslingsopphold i studietiden. Som vist i tabell 3, svarte bare en liten andel bekreftende på dette, noe som tyder på at studentene ikke diskuterer utvekslingsopphold med lærerne eller seg imellom. Bare 11 % av tredjeårsstudentene og 10 % av fjerdeårsstudentene bekreftet at medstudenter ville dette. Når det gjaldt spørsmål om hva de trodde lærerne mente svarte bare 7 % av studentene på tredje året og 5 % av studentene på fjerde året at læ-

Tabell 1. Prosentandel studenter som oppgir å ha mottatt litt informasjon, informasjon fra ulike kilder og hva informasjon har bidratt til hos tredje- og fjerdeårsstudenter.

	Tredjeårsstudenter %	Fjerdeårsstudenter %
Mottatt litt informasjon	72	64
Bekrefter muntlig informasjon fra studiekoordinator	63	55
Bekreftet informasjon fra webside	57	35
Bekreftet informasjon fra medstudent	53	45
Bekreftet informasjon fra brosjyrer	30	34
Informasjon har bidratt i liten grad til å vurdere studieopphold-ja	50	40
Ønsker mer informasjon-ja	89	79

Tabell 2. Prosentandel av studenter på tredje og fjerde året som bekrefter å være motivert og å ha til hensikt å gjennomføre utveksling.

	Kull 3 %	Kull 4 %
Motivert - ja	74	48
Har til hensikt å reise - ja	26	19

Tabell 3. Prosentandel studenter som mente at andre synes de skal ta utveksling og opplevde barrierer mot utveksling

	Kull 3 %	Kull 4 %
Lærerne mine vil at jeg skal reise på utveksling	7	5
Studiekameratene vil at jeg skal reise på utveksling	11	10
Utkveksling vanskelig fordi det kommer på feil tid i studiet	28	41
Utkveksling vanskelig fordi det går over for lang tid	2	17
Utkveksling vanskelig fordi der ikke er spennende avtaler	45	41

rerne mente de skulle gjennomføre studieopphold i utlandet i løpet av studietiden. Dette kan reflektere at det ikke er en tydelig positiv holdning til studieopphold i utlandet blant lærerne. En mye større andel fjerdeårsstudenter (41 %) enn tredjeårsstudenter (28 %) var enige i påstanden om at utveksling er vanskelig fordi det kommer på feil tid i studiet. Ca. halvparten av studentene på begge kull var enige i at utveksling var vanskelig på grunn av mangel på spennende utvekslingssteder, mens færre syntes utveksling var vanskelig fordi det går over for lang tid (tabell 3).

Tabell 4 Holdninger til utveksling. Prosentandel som sier seg enig i ulike påstander

Uttekslingsopphold er:	Kull 3 %	Kull 4 %
Spennende	91	88
Vanskelig	41	55
Fører til at en mister kontakt med kullet	13	21
Fører til ytterligere faglig utbytte	52	45
Fører til utvidet sosialt nettverk	85	79
Forlenget studietid	20	31
Fører til at en går glipp av læring	63	64

Stort sett var studentene på tredje året mer positive til utvekslingsopphold enn studentene på fjerde (tabell 4). De fleste, 91 % tredjeårsstudenter og 88 % fjerdeårsstudenter, var enige i at utvekslingsopphold er spennende. Samtidig rapporterte ca. halvparten at et utvekslingsopphold er vanskelig. Tilsvarende prosentandeler som sa seg enig i at et utvekslingsopphold fører til utvidet sosialt nettverk, var 85 % og 79 %. Over halvparten av studentene på begge kull svarte at et utvekslingsopphold fører til at en går glipp av læring, og en tredjedel sa at det fører til forlenget studietid. En mindre andel på begge kull mente også at et opphold ute fører til at en mister kontakt med studiekameratene hjemme.

Resultater fra intervju undersøkelse blant kliniske lærere

Alle de seks lærerne som ble spurt takket ja til å delta i undersøkelsen. Resultatene presenteres her som sammenfattede sitater.

Intervjuer: 'Hvor mye informasjon har du fått om utvekslingsopphold for tannlegestudenter?'

Lærer: 'Nesten ingen info/veldig lite utenom det jeg har tilegnet meg selv- mye forskjellig å høre fra studenter, men dette er avhengig av hvor studentene har vært- det savnes en mal for rapportering, da denne oppleves som mangelfull og ustrukturert.'

Intervjuer: 'Hvilke utfordringer ser du i forbindelse med studentutveksling?'

Lærer: 'Det er ulikt læringsutbytte – avhengig av utvekslingssteder de bare har hospitert er det – mindre vellykket- en må være nøye med hvor man sender studentene og også hvem vi sender ut – studentene er våre ambassadører- dersom de er svake i utgangspunktet- vil den kliniske trening de går glipp av bli et problem- det bør ikke være for korte opphold- språk er viktig – ønsker flere eksotiske steder som mulige destinasjoner for utvekslingsopphold'

'Vanskeligheter med å opprettholde kliniske krav- bare de som er sterkest klinisk får reise ut – dette er uhensiktsmessig, Opprette strukturerte tilbakemeldingsskjema- bytte tidspunkt for mobilitetsvindu'

'Ingen informasjon om krav til undervisning for innreisende- noen er flinkere enn andre- de fleste krever ekstra oppfølging fra beman- ning, krever ekstra instruktører både på ferdighetssenter og i klinik- ken- ekstra belastning siden mange ikke kan skrive i pasientjournal på grunn av språket. Mindre fornøyd med partneruniversitetene- lik- te godt Minnesota- generelt positiv til at studenter reiser ut – men vi må være kresne med tanke på hvilket universitet de reiser til'

Intervjuer: 'Hvilke fordeler synes du er knyttet til studentutveks- ling?'

Lærer: 'Unik anledning til å reise ut- det må legges bedre til rette for de studentene som kommer til oss – de har krav om å jobbe selv- stendig i klinikken'

'Dette er personlig utvikling for den enkelte, fremmer forsknings- samarbeid- fint om de kunne arbeide med masteroppgaven ute.'

'Lærer andre måter å yte odontologisk behandling, lærer mer om verden, men må ha odontologisk læringsutbytte på samme nivå som ved UiB'

'Har stimulert til utveksling av kunnskap, kulturer, større faglig modning, større grad av refleksjon, har mange positive effekter'

Diskusjon

Resultatene fra spørreskjemaundersøkelsen viser at studentene på tredje og fjerde studieår har mottatt lite informasjon om utveksling. En overveiende andel på begge kull ønsket mer informasjon. Dette bekrefter våre mistanker om at studentene vet lite om hva interna- sjonalisering i studietiden innebærer og hvilke muligheter som lig- ger i et utvekslingsopphold. Mottatt informasjon har i liten grad bidratt til at studentene har vurdert et utvekslingsopphold. Dette reflekterer at informasjonen har vært for sjelden, lite systematisk og for spredt i studiet. Til tross for at over halvparten av studentene svarte bekræftende på spørsmålet om de var motivert for et utveks- lingsopphold, og tredjeårs- studenter i større grad enn fjerdeårs- stu- denter, hadde få bestemt seg for å gjennomføre et opphold. Dette kan sannsynligvis tilbakeføres til lite oppmerksomhet mot – og kunnskap om temaet. En høyere andel tredjeårs- enn fjerdeårsstu- denter var motivert for utvekslingsopphold sannsynligvis fordi stu- dentene mot slutten av studietiden er mest redde for å miste klinisk erfaring. Det foreslåtte tiltaket om intensivering av informasjon om utveksling blant studenter synes å være godt begrunnet.

Resultatene tilsier at studentene var usikre når det gjaldt det normative miljøet for studentutveksling (dvs. medstudenter og læ- rers mening om studentutveksling). Dette reflekterer behov for en

kulturendring blant både studenter og lærere. Resultatene viste også at studentene hadde både positive og negative oppfatninger om hva et utvekslingsopphold kunne føre med seg noe som gjenspeilte seg i deres usikre holdning til temaet. Noen mente at utveksling fører til at en går glipp av læring ved hjemmeinstitusjonen og at den samlede studietiden derfor blir forlenget. I intensivering av informasjonsarbeidet blant studentene bør en vektlegge de positive konsekvensene av utvekslingsopphold og tilby utvekslingssteder der studentene får klinisk undervisning som tilsvarende undervisningen på IKO.

Intervjuet blant lærerne forsterket inntrykket fra studentundersøkelsen. Lærerne uttrykte mangel på informasjon om studentutveksling generelt. Lærerne uttrykte også noe skepsis til utreise av studenter og at det kun må være studenter med god studieprogresjon som får denne muligheten. De etterlyste strukturerte tilbakemeldinger fra utreisende studenter og tydelige retningslinjer for opplæring av innreisende studenter. Utfyllende tilbakemelding etter endt opphold fra utreisende studenter er viktig med tanke på å kunne evaluere oppfyllelse av fastlagte læringsmål. Lærerne understreket også at innveksling er en stor utfordring med hensyn til klinisk undervisning da dette er ekstra ressurskrevende. Flere av lærerne som ble intervjuet hadde også positive tanker om utvekslingsopphold og de muligheter som ligger i dette ikke bare for studenter, men også for lærere.

Undersøkelsen blant studenter og lærere ved IKO har både metodologiske styrker og svakheter. En styrke er at undersøkelsen gir ny informasjon ved å gjøre studenters og læreres egne oppfatninger om studentutveksling tilgjengelig. Det finnes få andre studier med tilsvarende tema og som derved kan benyttes til sammenligning av

resultatene i denne studien. Resultatene gir nyttig informasjon for planlegging og iverksetting av tiltak med den målsetting å øke utveksling ved studiestedet. Det er en svakhet ved studien at relativt få studenter og lærere deltok i undersøkelsen. Dette tilsier at man bør være forsiktig med å trekke for bastante konklusjoner på bakgrunn av resultatene. Undersøkelsen kan heller ikke sies å være representativ for odontologistudenter hverken i Bergen eller på landsbasis (6,7). Undersøkelsen kan fungere som en pilot studie som gir en pekepinn på hva som bør undersøkes i fremtiden. Generelt bør denne type undersøkelser repeteres periodevis for å kunne si noe om utviklingen i studenters og læreres erfaring av og holdninger til utveksling over tid.

Resultatene tyder på at informasjonsarbeidet blant studentene må styrkes helt fra studiestart. Det er også behov for å styrke/forbedre informasjonen ut til lærerne. Dersom vi skal oppnå å endre holdningene til utveksling i en mere positive retning må man også arbeide med hvordan utveksling som tema presenteres for studentene og for lærerne. De positive sidene ved utveksling bør løftes frem og både innveksling og utveksling må underlettes og legges til rette slik at det føles enkelt for både studenter og lærere å gjennomføre. Det er videre mulig at større fleksibilitet både når det gjelder utvekslingsland og periode i studiet, kan øke motivasjonen blant studentene. Studenter som har vært på studieopphold og erfart dette som positivt, kan bli rollemodeller for nye studenter. Ingen må være i tvil om at det å reise ut er fullverdig med å tilbringe studietiden ved hjemmeinstitusjonen. Ved hjelp av digitalt tilgjengelige forelesninger bør det også være mulig å følge undervisningen hjemme i større grad enn tidligere.

REFERANSER

1. Odontology master (tannlege) 5 år, UIB: <https://www.uib.no/studier/MAOD-ODONT>
2. Aspdal Hansen KA, og Johannessen Bomstad C. En stor opplevelse. *Nor Tannlegeforen Tid*. 2008; 118:110-1.
3. Galåen TE. Liten interesse for utveksling. *Den norske tannlegeforenings tidene* 2010;120_1058-1060.
4. Meld. St nr 7 – en verden full av muligheter (2020-2021). <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld.-st.-7-20202021/id2779627/>
5. Ferencz I, Hauschildt K, Garam I (eds). *Mobility windows – from concept to practice*. ACA. papers on International Cooperation in Education, 2013, ISBN 978-3-86856-009-1
6. Barzilai-Nahon, K (2009). "Gatekeeping: A critical review". *Annual Review of Information Science and Technology*. 43: 433-478. doi:10.1002/aris.2009.1440430117.
7. Magnus P, Bakketeig LS. *Epidemiologi*. Revidert utgave. Gyldendal Norsk Forlag, Oslo: 2003
8. Dahlgren L, Emmelin M, Winkvist A. *Qualitative methodology for international public health*. Umeå University, Sweden: 2004.

ENGLISH SUMMARY

Åstrøm AN, Kronenberger C.

Student mobility

A survey of students and teachers at the Department of Clinical Dentistry, University of Bergen, Norway

Nor Tannlegeforen Tid. 2022; 132: 708-13.

A recent parliament declaration has promoted student mobility as a means to improve the quality of higher education. As a follow-up, The University of Bergen started a pilot project in 2020 involving the Department of Clinical Dentistry and other departments at the university. As a part of this pilot project, a questionnaire survey among odontology students and an interview survey of clinical teachers was conducted during autumn 2021. The aim was to identify their experiences with student exchange activity.

Odontology students at the 3rd and 4th study year completed self-administered questionnaires with response rates of 89-96 %. In addition, six teacher completed interviews of 20 minutes duration. Students reported to have received little information about student

exchange and few had decided to implement exchange during their study period. Students were unsure about existing departmental norms but perceived both positive and negative consequences from an exchange activity. All students wanted more information. Teachers admitted lack of information regarding rules and regulations related to exchange activity.

The results indicate a clear need to strengthen outgoing information and create positive attitudes about international student exchange activity. Students' and teachers' perception and experiences should be accorded weight in the future communication designed to promote students' exchange activities.

HALO
SECTIONAL MATRIX SYSTEM

Vakre resultater på kortere tid

Det brukervennlige Halo seksjonsmatrisystemet gjør deg i stand til å lage vakre, anatomisk konturerede komposittrestaureringer på kortere tid.

Følg oss!
f i s BLOG eu.ultradent.blog

ULTRADENT
PRODUCTS, INC.

ULTRADENT.EU
© 2022 Ultradent Products, Inc. All rights reserved.